

PETŐFI, AZ ÜGYNÖKSÉG

PÁRATLAN OLDAL - LXIII. évfolyam, 33. szám, 2019. augusztus 16.

Mint az közsímert, Petőfi 1848-ban azért is bukott meg a szabadszállási választásokon, mert ellenfele, a kiskunlacházi jegyző leügnöközte őt. Kampánystábja azt terjesztette a költőről, hogy muszka ügynök volt. „Petőfi, akit eredetileg Petrovicznak hívtak, szóval ez a szláv származású ember az orosz cár ügynöke” – súgták a derék lacházi választópolgárok fülébe a jegyző emberei, és a választópolgárok ezt az alternatív hírforrások híján természetesen el is hitték. A jegyző pedig oly nagy sikerrel vitte végig a karaktergyilkolás stratégiáját, hogy játszva megnyerte a választást.

Otthonosnak érezhette a módszert a költőről elnevezett Irodalmi Múzeum igazgatója, amikor maga is úgy kezdett el mozogni az irodalom terepén, mintha szintén politikai választásokat kéne megnyernie. Legutóbb Széphalmon kampányolt, néhány külföldi irodalmi szervezet és a magyar kormányfő részvételével. Célként azt tűzték ki, hogy egybegyűjtik a magyar irodalom Kárpát-medencei erőit és népszerűsítik a magyar irodalmat Közép- és Kelet-Európában valamint a Balkán régióban. (Jön a főíró a fűnyíróval [Terjeszkedik az állami erőirodalom], Magyar Narancs, 2019. aug. 9.) Akciót is terveznek, amelynek lényegét így fogalmazták meg: „Fontos az összmagyar irodalom egységben történő felmutatása Európában és a nagyvilág számára.” Mármost ezen akció végrehajtója az a szervezet lesz, amelynek nevében Petőfi immár nem egyszerűen az „ügynök” szóval, hanem egyenesen az „ügynökség” fogalmával kerül kapcsolatba: a stábot Petőfi Irodalmi Ügynökség-nek fogják hívni.

„Irodalmi Ügynökség” – ilyen fogalom nincsen. Sem úgy nem lehetséges, hogy az „ügynök” szó „politikai megbízott” értelmét nézzük (hiszen az irodalom terepén nem a hatalmi hierarchia érvényesítéséért folyik a harc, és nem a különböző politikai erők között), sem úgy, hogy az „üzletszerző” jelentését vesszük. Az irodalom önmagában nem áru, csupán tárgyiasult formái lehetnek áruk, így ügynökösködni csak azokkal tudunk. Olyasmint persze lehetséges, hogy vállalkozó kedvű emberek könyvek fordítására, szerkesztésére, kinyomtatására és terjesztésére szerveznek hálózatokat, dolgoztatnak ezekben ügynököket – az ilyesmit hívják kiadóknak, nyomdáknak és könyvterjesztőknek. A PIM igazgatója persze megtehetette volna, hogy pl. a Kárpát-medencei irodalom kölcsönös fordításaira alapít ügynökséget, ha már mindenáron ragaszkodik ehhez a formához. Tőle azonban mi sem áll távolabb, mint a kölcsönösség: ő uralni akarja a térséget, és a kormánytól is ahhoz kap támogatást, hogy minden érdemi együttműködést elkerüljön. Ezért marad az „ügynök” fogalmának politikai jelentésénél, és ebben az értelemben is tágítja ki mindjárt „ügynökséggé”. Hogy azután Petőfi nevével legitimálja a maga hatalmi célú kampányszervezetét úgy, mintha az irodalmi szervezet lenne.

Erősen kérdéses azonban, hogy vajon alkalmas-e ez a politikai program egy valódi, a társadalom számára is érthető kampány végigvitelére, tehát hogy ugyanúgy érteni fogják-e az üzenetét a derék választópolgárok, ahogyan a lacházi jegyzőét egy pillanat alatt appercipálták. Nem fogják érteni. Hiszen már az sem világos, hogy mire utal az „egységben történő” kifejezés a stáb célmeghatározásban. Ha szerkesztőként kéne dolgoznom az általuk közzétett mondaton („Fontos az összmagyar irodalom egységben történő felmutatása Európában és a nagyvilág számára”), akkor kétféle módon is átírhatnám: 1. „Fontos, hogy egységesen mutassuk fel az összmagyar irodalmat”; 2. „Fontos, hogy egységes összmagyar irodalmat mutassunk fel”. De honnan tudni, melyikre gondoltak a fogalmazói? Pedig nem mindegy, hiszen az első esetben a felmutatóknak kéne egységet alkotniuk, ami egyszerűen nevetséges. Fogja magát az „összmagyar irodalom”, és egy megbeszélés pillanatában felvonul Rákos mezején: „Íme, itt vagyunk, lássatok minket”? Egyáltalán: melyik időponttól, műfajtól és mely területéig terjedően számolja ki a válogatásért felelős ügynök, hogy ki és mi tartozik bele az „összmagyar irodalomba”? A Halotti beszéd

szerzőjét vagy az általuk elementárisan gyűlölt Esterházy Péter jelenlétét is elvárja majd? És arra mi a garancia, hogy ezt a felmutatást „Európa és a nagyvilág” látni fogja? (Rossz belegondolni, mi történik, ha a pillanat egybeesik például egy focivébével.)

A másik esetben viszont az „összmagyar irodalmat” kéne egységbe kovácsolni. Ehhez kétségtelenül mellőzhető a Rákos-mező, viszont azt sem látjuk, hogy mi az, ami szükséges hozzá. Vagyis ennek a változatnak sincs értelme. Már a kérdéseink is csak képtelenségek lehetnek, amelyekkel a megvalósítását próbálnánk szétszálazni: vajon milyen szempontok vezérlik majd az ügynököket, amikor nekilátnak az összmagyar irodalom egységét előállítani? Név szerint kik azok, akik kompetensek meghatározni e kívánatos egység kritériumait? Az ügynökök a mondatok szintjén is elvárják majd az egység manifeszt jelenlétét, vagy elég, ha a műben mindig egy sötét bőrű/migráns/ateista/kommunista/liberális a gyilkos? Az egyetlen épkézláb kérdés az lehetne, hogy vajon a miniszterelnök ennek eldöntésében is személyesen vesz-e részt, vagy megelégszik az ügynökei, esetleg strómanjai delegálásával. Ám mivel ez a dolog végkimenetelét illetően eléggé lényegtelen, így ezt meg nem érdemes megkérdezni.

A program a mezei választópolgárok számára egészen biztosan nem lesz felfogható, a Petőfi Irodalmi Ügynökség stábja társadalmi szinten tehát nehezen jósolható hatékonynak. Aminek nagy előnye, hogy így legalább Petőfi megúszhatja. Széles körben nem fogják lejártni, mint a hatalom politikai ügynökeinek védőszentjét. Nem ússza meg viszont a magyar irodalom, amelyen belül a program nagyon is alkalmas ugyanarra a karaktergyilkolásra, amellyel Petőfi riválisa is élt. Őt egyébként Nagy Károlynak hívták, akárcsak a Frank Birodalom megteremtőjét. Csodálkozom is, hogy miért nem inkább róla nevezték el az ügynökséget. Egy ilyen név sokkal erőteljesebben kifejezné a program mögött álló hatalmi ambíciókat. Orbán azonban még mindig ragaszkodik ahhoz, hogy mindenféle leplekkel fedje be a valódi törekvéseit, most éppen az irodalom áttetsző fátylaival táncol. Ami a kisebbik baj, a nagyobbik az, hogy ehhez mindig talál magának lepelkészítőket. Biztosak lehetünk benne, hogy a Petőfi Irodalmi Ügynökséghez is lesz elég jelentkező. Sőt, még abban is, hogy lesznek köztük irodalomban jártas szakemberek.

Úgyhogy akkor látszódik csak meg majd igazán, mekkora itt a botrány, amikor ezek is munkába lépnek, és akkor kell majd föltenni a legkétségbeejtőbb, viszont annál inkább valódi kérdéseinket.